Theory and Practice in Teachers Education

Identifying the Harms and Ways to Improve the eEducational Program of Farhangian University from a New Perspective of Teachers

Mokhtar Zakeri*[1], Ali Sohbatloo[2], and **Asghar Najafi [3]**

1. Department of Educational sciences ,Farhangian University, P.O.Box14665-889, Tehran, Iran.
Mokhtarzakeri365@cfu.ac.ir
2 Department of Educational sciences ,Farhangian University, P.O.Box14665-889, Tehran, Iran
3 Department of Basic sciences ,Farhangian University, P.O.Box14665-889, Tehran, Iran

ORCID

First author's full name http://orcid.org/ 0000-0002-7322-6241
Secondauthor'sfull name http://orcid.org/ 0000-0002-6181-7722
Third author's full name http://orcid.org/ 0000-0002-2435-4287

Article type:
Research Article

Keywords:
Education Program Criticism, Farhangian University, New Teachers

ABSTRACT

Background and Objectives: The efforts made for the practical preparation of teachers depend on the development of a coherent curriculum..The purpose of this study was to critique the curriculum of Farhangian University from the perspective of new teachers who have graduated from Farhangian University in the last five years. the readers understand why the study has been carried out. **Methods:** The research method was qualitative with a descriptive-interpretive approach and the research population consisted of 15 people. Fifteen new teachers were selected as the research sample using purposive sampling and observing the principle of saturation and maximum diversity. In order to collect data, the researcher used in-depth interview method and for data analysis, inductive analysis method based on coding system. **Findings:** Findings showed that nine categories of non-observance of curriculum planning principles, lack of specialized training force, lack of educational infrastructure, inefficiency and theory-based curriculum, weakness in the curriculum, weakness in the field of pragmatism, disregard for the areas of fundamental change document and motivational weakness. Eight key categories include improving the quality of the educational system, observing the principles of curriculum planning, experience-oriented in the university curriculum, streamlining the university curriculum, improving the internship curriculum quantitatively and qualitatively, de-theorizing the university curriculum, research-oriented and strengthening the university educational infrastructure. **Conclusion:** Among these, the five components of quality enhancement of the university education system, observing the principles of curriculum planning in the university education program, experience-oriented and efficiency of the university education program, improving the internship education program in terms of quantity and quality, have the highest frequency and other components are among the next priorities. .

شناسایی آسیب‌ها و راه‌کارهای بهبود برنامهٔ درسی دانشگاه فرهنگیان از منظر نو معلمان

مختار ذاکری*[۱]، علی صحبتلو[۲]، اصغر نجفی[۳]

۱. دانشیار گروه آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. Mokhtarzakeri365@cfu.ac.ir

۲. استادیار گروه آموش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

۳. استادیار گروه علوم پایه، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

چکیده

پیشینه و اهداف: تلاش‌هایی که جهت آماده‌سازی عملی معلمان انجام می‌شود، در گرو تدوین یک برنامهٔ درسی منسجم است. هدف این مطالعه، نقادی برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان از منظر نومعلمانی که در پنج سال اخیر از دانشگاه فرهنگیان فارغ‌التحصیل شده‌اند، بود. **روش‌ها:** پژوهش، با رویکرد کیفی و جامعهٔ پژوهش شامل ۲۱۵۰ نفر بود. پانزده نفر از نومعلمان با بهره‌گیری از نمونه‌گیری هدفمند و رعایت اصل اشباع‌شدگی و حداکثر تنوع به‌عنوان نمونهٔ پژوهشی انتخاب شدند. پژوهشگر به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها، از روش مصاحبهٔ عمیق و برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل استقرایی مبتنی بر نظام کدگذاری بهره برد. در این پژوهش به‌منظور پایایی و اعتباریابی، سؤالات مصاحبه و یافته‌های پژوهش از ضریب توافق نمره‌گذاران، ارجاع نتایج به مشارکت‌کنندگان و روش مسیر ممیزی استفاده شد. **یافته‌ها:** یافته‌ها نشان داد، نه مقوله شامل عدم رعایت اصول برنامه‌ریزی درسی، کمبود نیروی آموزش متخصص، کمبود زیرساخت‌های آموزشی، ناکارآمدی و تئوری‌محوری برنامهٔ آموزش، ضعف در برنامهٔ درسی، ضعف در حوزهٔ عمل‌گرایی، بی‌توجهی به ساحت‌های سند تحول بنیادین و ضعف انگیزشی، ایجادکننده آسیب‌های برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان هستند. هشت مقولهٔ کلیدی شامل کیفیت‌افزایی سیستم آموزشی، رعایت اصول برنامه‌ریزی درسی، تجربه‌محوری در برنامهٔ درسی دانشگاه، کارآمدسازی برنامهٔ درسی دانشگاه، بهبود برنامهٔ آموزش کارورزی از لحاظ کمی و کیفی، تئوری‌زدایی از برنامهٔ آموزش دانشگاه، پژوهش‌محوری و تقویت زیرساخت‌های آموزشی دانشگاه، راه‌کارهای بهبود برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان هستند. **نتیجه‌گیری:** نتایج بیانگر این است، پنج مؤلفهٔ کیفیت‌افزایی سیستم آموزشی دانشگاه، رعایت اصول برنامه‌ریزی درسی در برنامهٔ آموزش دانشگاه، تجربه‌محوری و کارآمدسازی برنامهٔ درسی دانشگاه و بهبود برنامهٔ آموزش کارورزی از لحاظ کمی و کیفی، دارای بیشترین بسامد هستند. سایر مؤلفه‌ها در اولویت‌های بعدی جای می‌گیرند.

نوع مقاله: پژوهشی

واژه‌های کلیدی:
نقادی برنامهٔ درسی، دانشگاه فرهنگیان، نومعلمان.

مقدمه

جوهرهٔ آموزش عالی و تضمین‌کنندهٔ اثربخشی آن، برنامهٔ درسی است. برنامهٔ درسی، مهم‌ترین ابزار تحقق‌بخشیدن به رسالت‌های آموزش عالی و آینهٔ نقش‌نمای آن است. بارود[1] برنامهٔ درسی را مجموعه‌ای از تجارب فراهم‌شده برای فراگیران که از طریق آموزش‌گر انتقال می‌یابند و مجموعه‌ای از وقایع پیش‌بینی‌شده که به‌قصد دست‌یابی به نتایج آموزشی و پرورشی برای یک یا بیش از یک فراگیر در نظر گرفته شده‌اند، تعریف می‌کند (Glathorn, 2021).

یکی از عناصر مهم برنامهٔ درسی که بیشتر صاحب‌نظران دربارهٔ آن اتفاق‌نظر دارند، اجرای برنامه است. اجرا عبارت است از فرایندی در طول زمان که از طریق آن، افراد، رویدادها و منابع تعیین می‌کنند که آیا هنگامی که تغییر در دستور کار قرار می‌گیرد، در عمل تفاوت رخ می‌دهد یا خیر. اجرای برنامه، یکی از مشکل‌ترین بخش‌های فرایند برنامهٔ درسی است که به تعبیر زایس[2] برنامهٔ خاموش را روشن و زنده می‌کند؛ بنابراین کیفیت اجرای برنامه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (خسروی، ۱۳۹۹). طبیعتاً زمانی می‌توان قضاوت و پیشنهاد دقیق و در پی آن، اصلاحات اساسی را در مورد برنامهٔ درسی انجام داد که در خصوص مسائل حوزهٔ اجرایی برنامهٔ درسی و از منظرگاه افراد درگیر و ذی‌نفع این برنامه، پژوهش‌های مدون و علمی صورت پذیرد. ازاین‌رو مطالعهٔ تجربیات زیستهٔ دانشجویان در حوزهٔ اجرای برنامهٔ درسی در دانشگاه فرهنگیان، اهمیت پیدا می‌کند.

تلاش‌هایی که جهت آماده‌سازی عملی معلمان انجام می‌شود، در گرو استقبال از تدوین یک برنامهٔ درسی منسجم است. نقش بارز چنین برنامه‌ای محرز است. از نظر شوان، متربی تحت نظارت دقیق یک برنامه مدون و استاد با مشکلات تدریجی کار روبرو می‌شود (Waks, 2022: 49). هرگونه کاستی در حوزهٔ برنامهٔ درسی، امری آسیب‌زاست که نظام تعلیم‌وتربیت کشور را تهدید می‌کند؛ بنابراین در این راستا، لازم است، با انجام پژوهش‌های دقیق از حوزهٔ عمل برنامهٔ درسی و از زاویهٔ دید دانشجومعلمان، آسیب‌های برنامهٔ درسی تربیت‌معلم احصا و مرتفع گردد که پژوهش پیش‌رو این مهم را دنبال می‌کند.

ماهیت برنامه‌ی درسی به‌گونه‌ای است که در آن، نمی‌توان انتظار پاسخ‌های دقیق و قطعی را از مطالعه مباحث و ابعاد مختلف برنامه درسی داشت، بلکه هدف اصلی از مطالعه برنامه‌ی درسی، افزایش درک و فهم ما از پیچیدگی و تغییراتی است که در پارادایم‌های موجود در این قلمرو اتفاق می‌افتد. ازاین‌رو، فهم برنامه درسی در کانون این مطالعات قرار گرفته است (محمدی و همکاران، ۱۴۰۰).

برنامه درسی تجربه‌شده، بیانگر مجموعه تجارب، ادراکات، نگرش‌ها و به‌طورکلی یادگیری‌هایی است که یادگیرندگان از طریق برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی مؤسسات آموزشی کسب می‌کنند. به‌عبارت‌دیگر برنامه درسی تجربه-شده، آن چیزی است که دانش‌آموز یا دانشجومعلمان تجربه می‌کند. به اعتقاد وین و بروس[3]، برنامه درسی تجربه‌شده توسط فراگیران، بالاترین سطح برنامه درسی است؛ زیرا در طراحی و اجرای برنامه درسی در نهایت این فراگیران و مخاطبان برنامه درسی هستند که با واکنش‌های مثبت و منفی که به برنامه درسی نشان می‌دهند، تصمیم‌گیر نهایی برنامه درسی هستند. ازاین‌رو توجه به انگیزه‌ها، علایق، نیازها، نگرش‌ها و تجارب زیسته دانشجویان به‌عنوان عاملی اساسی در برنامه درسی و اصلاح آن، ضروری است (محمدی، ۱۴۰۱).

برنامهٔ درسی دانشگاه فرهنگیان، بایست دامنهٔ وسیعی از عناصر را در نظر بگیرد. یکی از عناصر مهم برنامهٔ درسی که بیشتر صاحب‌نظران و برنامه‌نویسان دربارهٔ آن اتفاق‌نظر دارند، اجرای صحیح برنامه و کاربردی‌بودن آن برای دانشجومعلمان است. اگر حضور مبتنی بر عملکرد در دانشجومعلمان در طول ترم تحصیلی احساس یا اتفاق افتاد، تا حدودی می‌توان یقین پیدا کرد که برنامهٔ درسی ارائه‌شده برای دانشجومعلمان کاربردی بوده است. تحولات ناشی از یافته‌های علمی حوزهٔ علوم تربیتی و نیز تغییرات برنامه‌های درسی دوره ابتدایی، طی دهه ۸۰ و ۹۰ در برنامه‌های درسی این دوره اعمال نشده است. فاصله برنامهٔ درسی تربیت‌معلم در رشتهٔ علوم تربیتی با نیازهای نظام آموزشی و نیز تحولات علمی، موجب خواهد شد، دانش‌آموختگان این رشته، در بدو ورود برای اجرای برنامه‌های درسی خود، نیازمند آموزش باشند و نتوانند تحولات حوزهٔ علوم تربیتی را دنبال نمایند. ازاین‌رو ضروری است در راستای اساس‌نامهٔ دانشگاه فرهنگیان و

---

[1]. Bharvad
[2]. Zais
[3].Waine & Bruce

جهت‌گیری‌های اتخاذشده در برنامهٔ درسی ملّی تربیت‌معلم، این برنامه‌ها مورد آسیب‌شناسی و بازنگری قرار گیرد (داوودی، ۱۳۹۳).

باتوجه به این‌که برنامه‌های آموزشی در توفیق یا شکست نظام‌های آموزشی نقش کلیدی دارند و آینه‌ی تمام‌نمای میزان پیشرفت و انعکاس پاسخ‌گوبودن دانشگاه‌ها به نیازهای در حال تغییر جامعه هستند، لازم است، سطوح مختلف آن، از جمله برنامه‌ی آموزشی تجربه‌شده از سوی دانشجویان مورد ارزیابی قرار گیرد. مطالعه‌ی تجربه زیسته دانشجویان، ازاین‌جهت اهمیت دارد که بازخوردهای اساسی جهت اصلاح و بهسازی در اختیار طراحان برنامه قرار می‌دهد. همچنین، توجه به سطوح برنامهٔ تجربه‌شده، مبنایی را برای مطالعه و پژوهش دربارهٔ انواع برنامه درسی تجربه‌شده فراهم می‌کند. دانشگاه فرهنگیان که جزء دانشگاه‌های نوپا محسوب می‌شود، از زمان تأسیس آن که کمتر از یک دهه می‌گذرد، چندین بار اقدام به تغییر برنامهٔ درسی نموده است و در حال حاضر هم درگیر تصویب آخرین نسخه از برنامه‌های درسی جدید خود در وزارت علوم هست. ازاین‌رو چالش‌های متعددی همچنان گریبان‌گیر برنامه این دانشگاه هست که بایستی این مسائل موردبررسی و ارزیابی دقیق قرار گیرد. وجود ناهمسانی‌هایی بین برنامهٔ قصدشده و عملیاتی، غلبهٔ برنامهٔ پنهان بر آشکار، عدم بهره‌گیری مناسب از متخصصان حوزهٔ برنامه‌ریزی در تدوین برنامهٔ درسی، بی‌توجهی به واحدهای درسی مرتبط با حوزه روابط انسانی در سازمان‌های آموزشی در برنامهٔ درسی و انعطاف کم و تمرکزگرایی بر برنامه، ازجمله، آسیب‌های احصاشده در خصوص برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان هستند.

بنا به شواهد موجود، در سطح جهان، پژوهش‌های به‌عمل‌آمده، هنوز نتوانسته‌اند به‌روشنی نشان دهند که کدام برنامهٔ درسی تربیت‌معلم و با کدام ساختار از اثربخشی بیشتری برخوردار است و قادر است معلمان توانمندتر و موفق‌تری را به کلاس‌های درس گسیل نماید. ازاین‌رو باید به‌دنبال راهبردی بود که جایگاه تربیت‌معلم را به‌عنوان یک رخداد خطیر ملی و فرابخشی به رسمیت شناخته و برای اجرای برنامهٔ درسی تربیت‌معلم با توجه به این ویژگی‌ها تعیین تکلیف نماید. بنابراین انجام پژوهش در خصوص برنامهٔ درسی تربیت‌معلم یک ضرورت است (مهرمحمدی، ۱۳۹۷).

در برخی موارد، برنامهٔ درسی دانشگاه فرهنگیان، از سوی اساتید، دانشجویان و پژوهشگران مورد انتقاد قرار گرفته و ایراداتی بر آن وارد شده‌است که در این پژوهش، این مسئله را از نگاه نومعلمان رشتهٔ دانشگاه فرهنگیان هرمزگان، مورد تأمل و تحقیق قرار می‌دهیم. ازاین‌رو، به دنبال این هستیم که به نقادی برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان از منظر نومعلمان بپردازیم. منظور از نومعلمان، فارغ‌التحصیلان ۵ سال اخیر دانشگاه فرهنگیان در سطح استان هرمزگان هستند. این گروه، ازاین‌رو که هم برنامهٔ درسی دانشگاه را تجربه کرده و هم در میدان عمل تعلیم‌وتربیت به تدریس پرداخته و کم و کاست‌های آموزش‌های دانشگاهی در حیطه عمل کلاس درس را درک کرده‌اند، به‌عنوان مشارکت‌کنندگان در پژوهش و منبع داده‌یابی پژوهشگر، گزینش شده‌اند. ازاین‌رو پژوهشگران، در این نوشتار به دنبال پاسخگویی به دو سؤال کلیدی به شرح زیر هستند:

۱- مهمترین آسیب‌های برنامه آموزش دانشگاه فرهنگیان از منظر نومعلمان کدامند؟
۲- مهمترین راه‌کارهای بهبود برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان چیست؟

پیشینه پژوهش

پژوهش‌هایی متعددی در خصوص برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان به انجام رسیده است.

کاظمی (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان ارزیابی کیفیت اجرای برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان در دوران کرونا از دیدگاه دانشجومعلمان، به این نتیجه رسید، بین میانگین کسب شده و میانگین موردانتظار تفاوت معناداری وجود دارد و کیفیت کلی اجرای برنامهٔ درسی در بستر مجازی در هفت عنصر موردبررسی در حد مورد مطلوبی قرار ندارد.

ادیب‌منش (۱۴۰۱) بیان می‌دارد، هدف‌ها و محتوای برنامه درسی تا حدودی توانسته‌اند، نیازها و انتظارات دانشجومعلمان را برآورده سازند؛ اما در ارتباط با راهبردهای تدریس و ارزشیابی، نتایج حاکی از این است که این راهبردها نتوانسته‌اند نیازها و انتظارات دانشجومعلمان را برآورده سازند که این امر در مورد عنصر ارزشیابی برجسته‌تر است.

پژوهش شهبازی و همکاران (۱۴۰۰)، مقولات اثر روانی بین فرهنگی در تعلیم‌وتربیت، ایجاد نگرش مثبت به فرهنگ‌های دیگر، توجه آموزش‌وپرورش به بین فرهنگی، توجه به خرده‌فرهنگ‌ها در بین فرهنگی، شناخت تفاوت فرهنگ‌ها، شناخت معلمان نسبت به موضوع بین فرهنگی، مهارت در ایجاد ارتباط، مهارت‌های ذهنی در ایجاد ارتباط، مهارت‌های رفتاری در ایجاد ارتباط، نقش ارتباط و تعامل بین فرهنگی، نقش اسناد بالادستی در بین فرهنگی را مورد شناسایی قرار داد. کیانی و بهزادی (۱۳۹۹) به این نتیجه رسیدند که برنامه درسی از نظام‌های آموزشی متمرکز مهم‌ترین عامل در کیفیت آموزشی و جهت‌دهنده فعالیت دانشجو و استاد هستند و لازم است، به‌گونه‌ای تدوین شوند که هم از جامعیت و انجام برخوردار باشند و هم بتوانند نیازهای دانشجویان و همچنین بازار کار را برآورده سازند. اهمیت تربیت‌معلم و توصیه‌ها و تأکیدات به‌عمل‌آمده در این زمینه، لزوم توجه به اصلاح نظام‌های تربیت معلم و اتخاذ تدابیر منطقی برای بهبود تربیت حرفه‌ای معلمان را الزام‌آور ساخته است.

نتایج پژوهش احمدزاده (۱۳۹۸) نشان داد که برنامه‌ریزی درسی بر یادگیری دانش‌آموزان نقش مثبتی داشته و منجر به بهبود و تسریع امر یادگیری در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی می‌شود. با بهره‌گیری از سیستم آموزشی درست می‌توان علاوه بر بهبود یادگیری دانش‌آموزان، شاهد پیشرفت تحصیلی در این مقطع شد و شاهد موفقیت هرچه بیشتر دانش‌آموزان در مقاطع بالاتر خواهیم بود.

یاسینی و پناه (۱۳۹۸) به این نتیجه رسیدند که مدرسان و فراگیران به طور مشترک شاخص‌های مطلوب و مناسب‌بودن مرکز آموزشی، تناسب مدت‌زمان دوره با حجم محتوا، همسطح‌بودن نسبی نومعلمان، به لحاظ دانش و مهارت‌های مربوطه، و تسلط نومعلمان به مطالب پیش‌نیاز یادگیری محتوای دوره آموزشی، به‌عنوان مهم‌ترین شاخص‌های تضمین کیفیت آموزش نومعلمان هستند.

کشتی‌آرای و رحمانی (۱۳۹۸) به این نتیجه رسیدند که در بعد ساختار دانشگاه؛ استفاده از معلمان و دبیران مجرب در کنار استادان، مختلط‌بودن دانشگاه و در بعد فرایند تدریس، ضعف استادان در حرفه معلمی، تدریس از روی کتاب و بسنده‌کردن کلاس‌ها به روش کنفرانس و در بعد ارزشیابی استادان، بسنده‌کردن آنان به آزمون‌های پایانی و در بعد دانشجویان؛ اطمینان آنان به آینده شغلی منجر به عملکرد کمتر، کمبود انگیزه‌های دانشجویی و در بعد منابع کالبدی، فقدان فضای فکری، مطالعاتی، کمبود همایش‌های داخلی و خارجی باید موردمطالعه بیشتر قرار گیرد تا معلمان حرفه‌ای تربیت شوند.

بررسی انتقادی پیشینه پژوهش در ارتباط با برنامهٔ درسی دانشگاه فرهنگیان نشان می‌دهد، علی‌رغم تلاش‌های متعددی که در خصوص برنامهٔ درسی تربیت‌معلم ازجمله تدوین و ارزیابی برنامهٔ درسی کارورزی، سیر تحول برنامهٔ درسی، مؤلفه‌های الگو و برنامهٔ مطلوب درسی، شیوه‌های ارزشیابی و نظام ارزیابی برنامهٔ درسی تربیت‌معلم صورت‌گرفته است؛ اما همچنان خلأ پژوهشی در خصوص نقادی برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان از منظر نومعلمان به چشم می‌آید. ازاین‌رو پژوهشگر، این مسئلهٔ مهم حوزهٔ آموزش عالی کشور را به بوتهٔ نقد و بررسی می‌گذارد. پیرو مجموعه عبارات فوق، هدف اصلی این پژوهش عبارت از نقادی برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان از منظر نومعلمان هست.

روش

این پژوهش با رویکرد کیفی و از نوع پدیدارشناسی انجام شده‌است. کرسول (2007) دو رویکرد به پدیدارشناسی شامل پدیدارشناسی هرمنوتیک و پدیدارشناسی تجربی را معرفی کرده است. در این پژوهش رویکرد دوم استفاده شده است. این رویکرد بیشتر به توصیف تجارب شرکت‌کنندگان تکیه دارد. کرسول رویه‌هایی را برای این رویکرد در نظر می‌گیرد که شامل شناسایی پدیده موردمطالعه، حذف تجارب شخصی و جمع‌آوری داده‌ها از افراد مختلفی که پدیده را تجربه

کرده‌اند است. پژوهشگر از داده‌ها، خوشه‌های مفهومی (مفاهیم اصلی) به دست می‌آورد که در مرحله بعد آنها را به یک توصیف متنی تبدیل می‌کند و درنهایت یک ترکیبی از توصیف متنی و ساختاری ارائه می‌کند. طرح پژوهش، طرحی پیدایشی است؛ زیرا مؤلفه‌ها در طول پژوهش مشخص شده‌اند. جامعهٔ پژوهشی نومعلمان (فارغ‌التحصیلان ۵ سال اخیر) دانشگاه فرهنگیان هرمزگان به تعداد ۲۱۵۰ نفر بوده است. ۱۵ نفر از نومعلمان (۷ نفر خانم،۸ نفر آقا) فارغ‌التحصیل دانشگاه فرهنگیان استان هرمزگان با بهره‌گیری از نمونه‌گیری هدفمند (دانشجویان معرفی‌شده از سوی رؤسا و اساتید دو پردیس دخترانه و پسرانه و مسئولان آموزش‌وپرورش) و رعایت اصل اشباع‌شدگی (پژوهشگر بعد از پانزده مصاحبه به حد اشباع رسید) و حداکثر تنوع (جنسیت و سال‌های ورودی) به‌عنوان نمونهٔ پژوهشی انتخاب شدند. روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش، مصاحبهٔ عمیق است. ازاین‌رو داده‌ها در محیط طبیعی جمع‌آوری شده‌است. در پژوهش کیفی، پژوهشگر هم به‌عنوان گردآورنده‌ی داده‌ها و گوینده‌ی معنای داده‌ها ایفای نقش می‌کند (Makat and Morehouse, 1994: 46).

روش تجزیه‌وتحلیل داده‌ها در این پژوهش، روش تحلیل استقرایی مبنی‌بر نظام کدگذاری است. در روش استقرایی، پژوهشگر با مقایسهٔ مستمر داده‌ها به ساخت مفاهیم اقدام می‌کند؛ به این صورت که پس از نوشتن متن مصاحبه با نگاه اجمالی به داده‌ها، زمینهٔ سازواری داده‌ها بررسی و به ساخت مفاهیم اقدام گردیده و هم‌زمان با ساخت مفاهیم، کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه مرتبط با موضوع پژوهش از متن مصاحبه‌ها به شیوهٔ کدگذاری باز استخراج و مشخص می‌شوند. کدهای باز، مبنای تحلیل مرحله دوم پژوهش است. مرحله دوم در مسیر تحلیل یافته‌های پژوهش، شامل کدگذاری محوری است. باتوجه‌به اصل داده‌مبنایی پژوهش کیفی، اساس کار در این مرحله، داده‌های قبلی پژوهش یعنی کدهای باز احصا شده مربوط به هر یک از اهداف پژوهش است. ازاین‌رو با تکنیک مقایسه مستمر داده‌ها و به‌صورت تفکیک شده، کدهای باز مربوط به هر هدف به طور جداگانه و مستمر با هم مقایسه گردیده و بر اساس اشتراکات و افتراقات، دسته‌بندی می شوند. حاصل این دسته‌بندی را کدهای محوری یا مفاهیم اصلی می‌نامیم. بایست توجه داشت هر کد محوری یک هویت مستقل داشته باشد و مضمون خاص خودش را به ذهن متبادر کند؛ لذا استقلال کدهای محوری یک اصل در پژوهش کیفی است. هر کد محوری دربرگیرنده یک یا چند کدباز است که در قالب یک جدول جداگانه تنظیم می‌شود. باتوجه‌به اینکه ما در این پژوهش دو هدف داشته‌ایم، در ادامه در قالب دو بخش مجزا فرایند کدگذاری محوری به انجام رسیده است. در این مرحله از کدگذاری نیز شبیه مرحله قبل، تعداد و ترتیب کدها اهمیت ندارد و صرفاً بر مبنای تعداد و تربیت اولیه داده‌ها در متن مصاحبه، تنظیم شده‌اند. سپس با استفاده از روش کدگذاری محوری، مقوله‌های مرکزی مشخص می‌شوند. در مرحلهٔ نهایی، پژوهشگر با استفاده از شیوهٔ کدگذاری انتخابی به استخراج مقوله‌های اصلی و مفهوم‌پردازی اقدام می‌کند. در ادامه، ابتدا به استخراج کدهای محوری مربوط به هر هدف پرداخته و بلافاصله به کدهای گزینشی هر هدف اشاره می‌کنیم.

در این پژوهش، به‌منظور اعتبارسنجی پژوهش، به طور هم‌زمان از چهار روش مختلف بهره گرفته شد. ابتدا از روش مسیر ممیزی استفاده شده‌است. در روش مسیر ممیزی، محقق مسیری که در طول پژوهش، طی کرده، به‌صورت مرتب و ترتیب زمانی ثبت می‌کند.(Lincoln-Woguba, 1985: 146, cited in Mikat and Morehouse, 1994) در این روش، پژوهشگر، تمام مراحل پژوهش، از سؤالات اولیه مصاحبه‌ها تا فیش‌برداری و کدگذاری در مراحل سه‌گانه به ترتیب زمانی انجام پژوهش و بدون کم‌وکاست ثبت کرد که قابل‌بررسی مجدد توسط دیگران است. سپس برای افزایش اعتبار پژوهش، سؤالات مصاحبه و مؤلفه‌های حاصل از تحلیل و بررسی مصاحبه‌ها، پس از اعمال‌نظر پنج نفر از صاحب‌نظران و خبرگان عرصهٔ تربیت‌معلم کشور جمع‌بندی و اصلاحات لازم صورت گرفت. سپس به‌منظور پایایی و اعتباریابی یافته‌ها و نتایج نوشتار، ضریب توافق نمره‌گذاران برای مؤلفه‌های به‌دست‌آمده، انجام پذیرفت؛ به این صورت که تمامی مؤلفه‌های مستخرج، در جدول تنظیم و در مقابل هر مؤلفه دو ستون بلی و خیر تشکیل شد. سپس ۱۵ نفر از صاحب‌نظران حوزه موضوعی این پژوهش، نظرات خود را در قالب بلی یا خیر اعلام کردند. نهایتاً نتایج پژوهش به

مشارکت‌کنندگان (مصاحبه شوندگان) در پژوهش ارائه و با پرسش دربارهٔ صحت یافته‌ها، اطمینان‌پذیری و باورپذیری یافته‌ها حاصل گردید.

یافته‌ها

در پاسخ به پرسش اول پژوهش، در خصوص آسیب‌های برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان، با تحلیل انجام‌گرفته بر روی متن مصاحبه‌ها، پس از سه مرحله کدگذاری، داده‌های زیر حاصل شد. در این راستا، ابتدا کدهای محوری بر اساس کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه، استنباط و استخراج گردید که به شرح جداول زیر است:

جدول شمارهٔ۱: مفهوم عدم رعایت واحدهای پیش‌نیاز در برنامه‌ریزی درسی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱ ن ۱[1]	• عدم اختصاص واحدها بر اساس پیش‌نیاز	عدم رعایت واحدهای پیش‌نیاز در برنامه‌ریزی درسی
م ۵ ن ۱	• دروس از پایه شروع نمی‌شد	
م ۶ ن ۱	• ترتیب ارائه دروس در طول ترم‌های تحصیلی	
م ۱۰ ن ۱	• چینش نامنظم واحدهای درسی در طول هر ترم	
م ۱۵ ن ۴	• به طور تخصصی واحدهای درسی ارائه نمی‌شود	

جدول شمارهٔ۲: مفهوم نبود منابع و محتوای درسی معتبر و جامع

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱ ن ۲	• سرفصل‌ها که در دانشگاه فرهنگیان تدریس می‌شد جنبه عملی نداشت	نبود منابع و محتوای درسی معتبر و جامع
م ۱ ن ۳	• نیاز به آموزش اساسی تولید محتوا بود	
م ۳ ن ۴	• به‌روزنبودن منابع درسی	
م ۵ ن ۳	• کاش برای دروس منابع مفیدی معرفی می‌شد	
م ۵ ن ۸	• قدیمی و به‌روزنبودن بسیاری از واحدها و محتواهای آموزشی	
م ۹ ن ۵	• نبود کتاب‌های تخصصی در هر رشته که مخصوص دانشگاه فرهنگیان باشه	
م ۱۳ ن ۱	• نبود منابع تخصصی برای سرفصل دروس	

جدول شمارهٔ۳: مفهوم نبود اساتید متخصص و کارآمد

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱ ن ۴	• به‌روزنبودن اساتید	نبود اساتید متخصص و کارآمد
م ۲ ن ۲	• استادان بی‌تجربه	

[1] . منظور از «م۱ن ۱» اولین کد باز از اولین متن مصاحبه هست. حرف «م» اشاره به متن مصاحبه و شماره مربوط به آن و حرف «ن» اشاره به کد باز و شماره مربوط به آن دارد.

م ۳ ن ۱۰ م ۵ ن ۵ م ۷ ن ۸ م ۱۰ ن ۹ م ۱۳ ن ۹ م ۱۵ ن ۵	• سطح سواد و تجربه تعدادی از اساتید کم بود. • اساتید به لحاظ علمی در سطح بالا نبودند • بعضی اساتید بار علمی خوبی داشتند؛ اما توانایی انتقال دانش خود را نداشتند • کیفیت کم تدریس بعضی اساتید • استفاده‌نشدن از اساتید با روش‌های نوین تدریس • عدم استفاده از اساتید مجرب در دانشگاه	

جدول شمارهٔ۴: مفهوم نبود امکانات و تجهیزات آموزشی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱ ن۵ م ۲ ن۱ م ۳ ن۵ م ۷ ن۵ م ۹ ن۱۰ م ۱۵ ن۱۰	• نداشتن امکانات کافی مثل آزمایشگاه، کتابخانهٔ به‌روز، کلاس‌های مجهز • کمبود امکانات کافی برای یادگیری • نبود فضای کافی و تجهیزات لازم • نبود وسایل آموزشی و کمک‌آموزشی مختص هر رشته • نبودن امکانات کافی برای دروس عملی و کارگاهی • نبودن امکانات و تجهیزات کارگاهی و آزمایشگاهی	**نبود امکانات و تجهیزات آموزشی**

جدول شمارهٔ۵: مفهوم وجود واحدهای درسی ناکارآمد

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۳ ن۱	• واحدهای درسی چه کارایی برای من خواهد داشت	وجود واحدهای درسی ناکارآمد

جدول شمارهٔ۶: مفهوم وجود واحدهای درسی اضافی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۲ ن۳ م ۲ ن۴ م ۳ ن ۳ م ۵ ن۲ م ۹ ن ۱ م ۱۵ ن ۹	• بعضی مطالب و واحدهای اضافی بود • واحدهای زیاد و کلیشه‌ای • بعضی واحدها نیاز نبود • حجم واحدهای آموزشی که خیلی زیاد است • سرفصل‌های تکراری و مشابه	وجود واحدهای درسی اضافی

جدول شمارهٔ۷: مفهوم عدم رعایت نیازسنجی در برنامه‌ریزی درسی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری

م ۳ ن ۲ **م ۳ ن ۶** **م ۷ ن ۲** **م ۹ ن ۲**	• چرا نیازسنجی به‌درستی انجام نشده • انتخاب واحد به‌درستی و بر اساس نیازسنجی نبود • فعالیت‌های منسجم و متناسب با نیاز دانشجو ارائه نمی‌شود • متناسب‌نبودن واحدها با نیاز دانشجو	عدم رعایت نیازسنجی در برنامه‌ریزی درسی

جدول شمارهٔ۸: مفهوم تأکید زیاد بر تئوری محوی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۴ ن ۳ م ۵ ن ۷ م ۷ ن ۱ م ۷ ن ۶ م ۸ ن ۱ م ۹ ن ۴ م ۱۲ ن ۴ م ۱۴ ن ۱	• مطالب نظری زیاد با کاربرد کم‌تر در ترم‌های اول ارائه می‌شد • دروس تئوری زیاد • محتوای آموزشی جنبه تئوری و نظری داشت • تئوری ارائه‌شدن بیشتر دروس • تئوری ارائه‌شدن بیشتر دروس • وجود واحدهای تئوری بیش از حد • تأکید زیاد بر تئوری‌ها • اکثر درس‌ها به‌صورت تئوری برگزار می‌شد	**تأکید زیاد بر تئوری‌محوی**

جدول شمارهٔ۹: مفهوم کمبود زمان درس کارورزی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۳ ن ۸ م ۵ ن ۶ م ۵ ن ۹ م ۶ ن ۲ م ۷ ن ۳ م ۱۰ ن ۷ م ۱۱ ن ۴ م ۱۵ ن ۸	• کارورزی برای ما دیر و محدود بود • بهتر بود زودتر واحدهای کارورزی رو می‌گذروندیم • روزهای کارورزی را بیشتر می‌کردند. • واحد درسی کارورزی برای دانشجومعلم یک روز در هفته کافی نیست • مدت‌زمان کارورزی بود که هفته‌ای یک‌بار کم بود • واحد کارورزی خیلی کم بود • کافی‌نبودن واحد کارورزی در طول دوران دانشجویی	**کمبود زمان درس کارورزی**

جدول شمارهٔ۱۰: مفهوم تدریس تئوریک و جزوه‌محور

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری

م ۳ ن ۹ م ۶ ن ۴ م ۱۳ ن ۲ م ۱۵ ن ۱	• روش تدریس‌ها به‌صورت تئوری و با جزوه تدریس می‌شد • بیشتر دروس به‌صورت تئوری تدریس می‌شد • بیشتر درس‌ها تئوری بود • دروس تئوری و مباحث روان‌شناسی را به‌صورت تئوری گذرانده بودیم	**تدریس تئوریک و جزوه‌محور**

جدول شمارهٔ۱۱: مفهوم کمبود واحدهای درسی عملی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۴ ن ۲ م ۱۰ ن ۲ م ۱۵ ن ۳	• کمبود دروس عملی • فقط ترم‌های آخر دروس عملی را به‌صورت محدود داشتیم • واحدهای عملی و کارگاهی بسیار کم است	**کمبود واحدهای درسی عملی**

جدول شمارهٔ۱۲: مفهوم کمبود فعالیت‌های عملی در حین آموزش

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۴ ن ۴ م ۹ ن ۳ م ۹ ن ۶ م ۱۰ ن ۶ م ۱۴ ن ۲	• ارائه‌نشدن فعالیت‌های عملی در هنگام ارائه مباحث نظری و تئوری • عملی‌نبودن اموزش‌ها • تأکید بر جنبهٔ دانشی محتوا و کم‌توجهی به جنبه عملی • فرصت کمی در اختیار دانشجو جهت انجام کارهای عملی بود • ما به‌صورت ملموس و عملی کار نکردیم.	کمبود فعالیت‌های عملی در حین آموزش

جدول شمارهٔ۱۳: مفهوم کمبود تکالیف درسی عملی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۴ ن ۵	• کمتر پیش می‌آمد که اساتید فعالیت عملی در راستای دروس تئوری از دانشجو بخواهند	**کمبود تکالیف درسی عملی**

جدول شمارهٔ۱۴: مفهوم عدم آموزش روشهای نوین تدریس

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۴ ن ۶ م ۱۱ ن ۳	• **دانشجو باید با انواع روش تدریس‌ها آشنا باشد که این اتفاق نیفتاد** • کم‌بودن واحدهای روش تدریس متناسب و کاربردی	مفهوم عدم آموزش روش‌های نوین تدریس

جدول شمارهٔ۱۵: مفهوم تدریس مبتنی بر کلی‌گویی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری

م ۴ ن ۷ م ۱۲ ن ۲ م ۱۵ ن ۶	• کم‌بودن واحدهای روش تدریس متناسب و کاربردی • تخصصی کارنکردن اساتید • به طور تخصصی واحدهای درسی ارائه نمی‌شود	**تدریس مبتنی بر کلی‌گویی**

جدول شمارۀ۱۶: مفهوم عدم رعایت اخلاق حرفه‌ای در حین آموزش

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۴ ن ۸	• بعضی از اساتید احترام به دانشجومعلم را رعایت نمی‌کردند	عدم رعایت اخلاق حرفه‌ای در حین آموزش

جدول شمارۀ۱۷: مفهوم آموزش غیرکاربردی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۵ ن ۴ م ۱۰ ن ۱۱ م ۱۱ ن ۱ م ۱۲ ن ۳ م ۱۳ ن ۷	• آموزش‌ها کاربردی و سودمند نبودند • مطالب کاربردی در کلاس درس به معلم گفته نمی‌شد • کاربردی‌نبودن آموزش • کاربردی‌نبودن اطلاعاتی که مدرسین در اختیار دانشجو قرار می‌دادند • عدم تناسب واحدهای آموزشی با سرفصل‌های آموزشی معرفی‌شده توسط بعضی از اساتید	آموزش غیرکاربردی

جدول شمارۀ۱۸: مفهوم ناکارآمدی نحوه اجرای برنامه کارورزی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۶ ن ۵ م ۷ ن ۴ م ۸ ن ۲ م ۱۰ن ۸ م ۱۵ ن ۱۱	• ناکارآمدی واحد کارورزی در برخی موارد • بعضاً معلمان میزبان در کارورزی همکاری چندانی نداشتند • اجرای نامناسب برنامه کارورزی • اشکال در اجرای برنامه کارورزی • عدم همکاری برخی معلمان راهنما در کارورزی	**ناکارآمدی نحوه اجرای برنامه کارورزی**

جدول شمارۀ۱۹: مفهوم نبود بازدیدهای علمی‌پژوهشی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱۳ ن۵	• عدم برگزاری اردوهای علمی مفید	نبود بازدیدهای علمی‌پژوهشی

جدول شمارۀ۲۰: مفهوم عدم توجه به ساحت‌های سندتحول‌بنیادین

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری

م ۱۳ن ۶	• عدم توجه به ساحت‌های سند تحول بنیادین آموزش‌وپرورش	عدم توجه به ساحت‌های سند تحول بنیادین

جدول شمارۀ۲۱: مفهوم کمبود عوامل انگیزشی برای دانشجومعلمان

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱۴ن ۴ م ۱۵ن ۷	• بی‌انگیزه‌شدن دانشجو • دانشجو زیاد انگیزه‌ای جهت انجام کارهای عملی و انجام کارهای پژوهشی ندارد	کمبود عوامل انگیزشی برای دانشجومعلمان

همان‌گونه که در جداول فوق مشاهده می‌شود، تعداد ۲۱ کد محوری مربوط به آسیب‌های برنامۀ آموزش دانشگاه فرهنگیان از دیدگاه نومعلمان احصا گردید.

در ادامه، پژوهشگر بر اساس اصل استقرا و با شناسایی تفاوت‌ها و شباهت‌های بین کدهای محوری که در مرحله قبل به‌دست‌آمده بودند، اقدام به کدگذاری گزینشی کرده است که شرح آن در جدول زیر آورده‌شده است:

جدول شمارۀ۲۲: مقوله‌های اصلی مربوط به آسیب‌های برنامۀ آموزش دانشگاه فرهنگیان

مقوله‌های کلیدی (کدهای گزینشی)	مفاهیم اصلی (کدهای محوری)
عدم رعایت اصول برنامه‌ریزی درسی در برنامۀ درسی دانشگاه	عدم رعایت واحدهای پیش‌نیاز در برنامه‌ریزی درسی
	نبود منابع و محتوای درسی معتبر و جامع
	وجود واحدهای درسی اضافی
	عدم رعایت نیازسنجی در برنامه‌ریزی درسی
	عدم آموزش روش‌های نوین تدریس
کمبود نیروی آموزش کارآمد و متخصص	نبود اساتید متخصص و کارآمد به‌اندازه کافی
کمبود زیرساخت‌های آموزشی	نبود امکانات و تجهیزات آموزشی به‌اندازه کافی
ناکارآمدی برنامۀ آموزش دانشگاه	وجود واحدهای درسی ناکارآمد
	تدریس مبتنی بر کلی‌گویی
	عدم رعایت اخلاق حرفه‌ای در حین آموزش
	آموزش غیرکاربردی
تئوری‌محوری برنامۀ آموزش دانشگاه	تأکید زیاد بر تئوری‌محوری

	تدریس تئوریک و جزوه‌محور
ضعف در برنامهٔ آموزش کارورزی	کمبود زمان درس کارورزی
	ناکارآمدی نحوه اجرای برنامه کارورزی
ضعف در عمل‌گرایی برنامهٔ آموزش دانشگاه	کمبود واحدهای درسی عملی
	کمبود فعالیت‌های عملی در حین آموزش
	کمبود تکالیف درسی عملی
	نبود بازدیدهای علمی‌پژوهشی
بی‌توجهی به ساحت‌های سند تحول بنیادین در برنامهٔ آموزش دانشگاه	عدم توجه به ساحت‌های سند تحول
ضعف انگیزشی در برنامهٔ آموزش دانشگاه	کمبود عوامل انگیزشی دانشجومعلمان

داده‌های مندرج در جدول فوق بیانگر این ا ست که نه مقوله عدم رعایت ا صول برنامه‌ریزی در سی در برنامهٔ در سی دان شگاه، کمبود نیروی آموزش کارآمد و متخ صص، کمبود زیر ساخت‌های آموز شی، ناکارآمدی برنامهٔ آموزش دان شگاه، تئوری‌محوری برنامهٔ آموزش دان شگاه، ضعف در برنامهٔ آموزش کارورزی، ضعف در عمل‌گرایی برنامهٔ آموزش دان شگاه، بی‌توجهی به ساحت‌های سند تحول بنیادین در برنامهٔ آموزش دان شگاه و ضعف انگیز شی در برنامهٔ آموزش دان شگاه، ایجادکننده آسیب‌های برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان هستند. سه مؤلفه عدم رعایت اصول برنامه‌ریزی درسی و ناکارآمدی و ضعف در عمل‌گرایی برنامهٔ آموزش دانشگاه بیشترین برجستگی را دراین‌بین دارا هستند و سایر مقولات در درجات بعدی اهمیت قرار می‌گیرند.

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش، در خصوص راه‌کارهای بهبود برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان، با تحلیل انجام‌گرفته بر روی متن مصاحبه‌ها، پس از سه مرحله کدگذاری داده‌های زیر حاصل شد. در این راستا ابتدا کدهای محوری بر اساس کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه استنباط و استخراج گردید که به شرح جداول زیر است:

جدول شمارهٔ۲۳: مفهوم کادر آموزشی توانمند و متخصص

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱ ن ۱	• استفاده از معاونت آموزشی مجرب	کادر آموزشی توانمند و متخصص

جدول شمارهٔ۲۴: مفهوم رعایت واحدهای پیش‌نیاز در برنامه‌ریزی درسی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱ ن ۲ م ۱۰ ن ۱	• ارائه پیش‌نیاز دروس در ترم‌های اول • قراردادن منظم و پیوسته واحدها	رعایت واحدهای پیش‌نیاز در برنامه‌ریزی درسی

م ۱۰ ن ۷	• تنظیم ساعت برنامه‌های کلاسی در طول ترم	

جدول شمارهٔ ۲۵: مفهوم بهره‌گیری از اساتید متخصص و توانمند

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱ ن ۵ م ۲ ن ۲ م ۵ ن ۷ م ۱۱ ن ۴ م ۱۳ ن ۲ م ۱۴ ن ۲	• اساتید دانشگاه افرادی باشند که اطلاعات قوی و به‌روز داشته باشند. • از معلمین باسابقه، باتجربه و کاربلد و بامهارت دعوت شود • اساتید متخصص و دوره‌دیده پذیرش شود • استفاده از اساتیدی که در سطح قابل‌قبولی ازنظر آموزش باشند • استفاده از اساتید باسابقهٔ کار در آموزش‌وپرورش • از اساتیدی استفاده شود که در ابتدایی تدریس داشته‌اند.	بهره‌گیری از اساتید متخصص و توانمند

جدول شمارهٔ۲۶: مفهوم تأکید بر آموزش مهارت‌محور

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱ ن۴ م ۳ ن۴ م ۳ ن۷ م ۷ ن۳ م ۹ ن۶	• آموزش دانشجویان مهارت‌محور باشد • مطالب بهتر بود به‌صورت کارگاهی برگزار می‌شد • توجه بیشتر به مهارت معلمان • عملی کارکردن بیشتر دروس • توجه به واحدهایی که سبب مهارت‌افزایی دانشجومعلمان می‌شود.	**تأکید بر آموزش مهارت‌محور**

جدول شمارهٔ۲۷: مفهوم تأکید بر آموزش کاربردی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۲ ن۱ م ۳ ن ۳ م ۸ ن۱	• بیشتر صرف واحدهای اصلی و کاربردی شود. • آموخته‌هاییمان را بتوانیم در کلاس درس استفاده نماییم • باید مطالب آموزشی، کاربردی باشد	**تأکید بر آموزش کاربردی**

جدول شمارهٔ۲۸: مفهوم بازدیدها و گردشهای علمی پژوهشی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۲ ن۳	• سفرهای علمی، پژوهشی	**بازدیدها و گردش‌های علمی‌پژوهشی**

جدول شمارهٔ۲۹: مفهوم بهبود کیفیت سیستم آموزشی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری

م ۲ ن۴ م ۴ ن۳ م ۸ ن۵	• بالابردن کیفیت سیستم آموزشی • دانشجو دربارهٔ یک موضوع یا مسئله کتب و منابع متفاوتی را بررسی کنند و در قالب فعالیتی گزارش دهند. • افزایش سخت‌گیری‌های آموزشی	**بهبود کیفیت سیستم آموزشی**

جدول شمارهٔ۳۰: مفهوم افزایش زمان برنامه کاروزی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۲ ن۵ م ۱۰ ن۹ م ۱۵ ن۷	• بیشترکردن زمان کاروزی در مدارس سطح پایین و مشکل‌دار • مدت‌زمان کاروزی بیشتر باشد • افزایش زمان واحدهای کاروزی	**افزایش زمان برنامه کاروزی**

جدول شمارهٔ۳۱: مفهوم کاهش تکالیف درسی تئوریک‌محور

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۲ ن۶	• کم‌کردن تکالیف تئوری	**کاهش تکالیف درسی تئوریک‌محور**

جدول شمارهٔ۳۲: مفهوم تأکید بر آموزش تجربه‌محور

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۲ ن۷ م ۴ ن۲ م ۱۱ ن ۱ م ۱۲ ن۴ م ۱۴ ن۳	• بیشترکردن تجربه‌های عملی • فراهم‌آوردن فرصت‌هایی که دانشجو مطالب نظری را با گروهی از دانش‌آموزان در فضای کلاس درس یا فضای شبیه کلاس تجربه کند. • عملیاتی‌نمودن کلاس‌های درس • تدریس عملی و کارگاهی • مباحث بیشتر به‌صورت عملی آموزش داده شود.	**تأکید بر آموزش تجربه‌محور**

جدول شمارهٔ۳۳: مفهوم افزایش زمان واحدهای درسی عملی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۲ ن۸ م ۳ ن۱	• مدت‌زمان کاروزی‌ها و تجربه‌های عملی باید از واحدهای تئوری بیشتر باشد • دروس عملی بیشتر نیاز داشتیم	**افزایش زمان واحدهای درسی عملی**

جدول شمارهٔ ۳۴: مفهوم رعایت اصل نیازسنجی در برنامه‌ریزی درسی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری

م ۳ ن۲	• طبق کلاس‌های درس که تدریس داریم نیازسنجی شود	**رعایت اصل نیازسنجی در برنامه‌ریزی درسی**

جدول شمارهٔ۳۵: مفهوم افزایش تکالیف درسی عملیاتی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۳ ن۵ م ۴ ن۱ م ۶ ن۱ م ۹ ن۳	• کار عملی بیشتر باید از دانشجو خواسته می‌شد • ارائه فعالیت‌های عملی در هنگام ارائه مباحث نظری • استادان باید به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی نمایند که کارهای عملی دانشجویان بیشتر باشد • تکالیف عملکردی و طراحی فعالیت آن واحد را پاس کنیم نه در قالب جزوه	**افزایش تکالیف درسی عملیاتی**

جدول شمارهٔ۳۶: مفهوم تأکید بر آموزش پژوهش‌محور

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۳ ن۶	• آموزش مقاله‌نویسی، درس‌پژوهی و اقدام‌پژوهی باید بیشتر توجه می‌شد.	**تأکید بر آموزش پژوهش‌محور**
م ۵ ن ۵	• تشویق دانشجویان جهت انجام کارهای پژوهشی	
م ۵ ن۹	• ایجاد انگیزه در دانشجو جهت انجام کار عملی و پژوهشی	
م ۶ ن۳	• دانشجو معلمان را برای انجام کارهای درس‌پژوهی تشویق نمایند	
م ۱۰ ن ۱۰	• دانشجو را به انجام فعالیت‌های پژوهشی ترغیب نمایند	

جدول شمارهٔ۳۷: مفهوم تقویت برنامه درسی کارورزی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۴ ن۵	• تقویت برنامه کارورزی	**تقویت برنامه درسی کارورزی**
م ۸ ن۳	• کیفیت‌بخشی کارورزی‌ها	

جدول شمارهٔ۳۸: مفهوم آموزش روش‌های نوین تعلیم‌وتربیت

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۴ ن۶ م ۶ ن ۶ م ۷ ن۵ م ۱۴ ن۹ م ۱۵ ن۸	• شیوه‌های نوین و خلاق تدریس ارائه شود • آموزش صحیح نحوهٔ انجام آموزش و ارزشیابی توصیفی • درنظرگرفتن امکانات رفاهی بیشتر برای دانشجومعلم • بررسی تک‌به‌تک دروس ابتدایی در طی دوره چهارساله دانشگاه • روش تدریس به‌صورت عملی و در کلاس درس انجام پذیرد. • مباحث روان‌شناسی به‌صورت عینی و ملموس‌تر آموزش داده شود،	آموزش روش‌های نوین تعلیم‌وتربیت

م ۱۵ ن ۱۰		

جدول شمارۀ۳۹: مفهوم برگزاری دوره‌های توانمندسازی اساتید

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۵ ن۱ م ۸ ن۴	• افزایش سواد علمی اساتید • کیفیت‌بخشی اساتید و هیئت علمی	برگزاری دوره‌های توانمندسازی اساتید

جدول شمارۀ۴۰: مفهوم به‌روزرسانی منابع و محتوای درسی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۵ ن۲ م ۹ ن۵	• انتخاب محتواهای مناسب‌تر و به‌روزتر و متناسب با نیازهای دانشجویان • به‌روزکردن محتوای درسی بعضی از واحدها	به‌روزرسانی منابع و محتوای درسی

جدول شمارۀ۴۱: مفهوم بهبود کیفیت تدریس اساتید

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۵ ن۳ م ۹ ن۱	• استفاده از روش‌های خلاق تدریس توسط اساتید. • به‌روزرسانی و کیفیت‌بخشی نحوه تدریس اساتید	**بهبود کیفیت تدریس اساتید**

جدول شمارۀ ۴۲: مفهوم افزایش تکالیف درسی کاربردی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۵ ن۴	• ارائه تکالیف کاربردی جهت افزایش سواد دانشجویان	افزایش تکالیف درسی کاربردی

جدول شمارۀ۴۳: مفهوم بهبود امکانات و تجهیزات آموزشی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۵ ن۷ م ۶ ن۵ م ۷ ن۵ م ۱۴ ن۵	• امکان و تجهیزات آموزشی بیشتر شود • بیشترنمودن امکانات و تجهیزات دانشگاه • درنظرگرفتن امکانات رفاهی بیشتر برای دانشجومعلم • تجهیزات و امکانات رفاهی متناسب با تعداد دانشجویان باشد.	بهبود امکانات و تجهیزات آموزشی

جدول شمارۀ۴۴: مفهوم برنامه‌ریزی برای اوقات تعطیلی دانشجومعلمان

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری

م ۵ ن۱۰	• برنامه‌ریزی لازم جهت پرنمودن اوقات فراغت دانشجومعلم صورت پذیرد	برنامه‌ریزی برای اوقات تعطیلی دانشجومعلمان

جدول شمارهٔ ۴۵: مفهوم افزایش تعداد واحدهای درسی عملی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۵ ن۱۱	• واحدهای عملی و کاربردی ارائه شود.	افزایش تعداد واحدهای درسی عملی
م ۱۰ ن۳	• افزایش واحدهای کاربردی و عملی	
م ۱۴ ن۶	• واحدهای درسی عملی بیشتر شود.	
م ۱۵ ن۲	• دروس عملی بیشتر ارائه و موردتوجه قرار گیرد	

جدول شمارهٔ۴۶: مفهوم افزایش تعداد واحدهای درسی کارورزی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۶ ن۲	• واحد کارورزی بیشتر باشد	مفهوم افزایش تعداد واحدهای درسی کارورزی
م ۷ ن۱	• ارائه درس کارورزی در ترم‌های اول	
م ۱۰ ن۴	• توجه و تمرکز کافی به واحدهای عملی مثل کارورزی	
م ۱۲ ن۳	• برنامه‌ریزی و تخصیص واحد کارورزی از ترم ۳	
م ۱۴ ن ۱	• درس کارورزی به‌جای ترم‌های آخر در ترم‌های اول داشته باشیم.	

جدول شمارهٔ۴۷: مفهوم برگزاری جلسات توجیهی در خصوص برنامه کارورزی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۷ ن۲	• توجیه مدیران و معلمان مدارس میزبان درس کارورزی	برگزاری جلسات توجیهی در خصوص برنامه کارورزی
م ۱۳ ن۴	• برگزاری دوره آموزشی ویژه معلمان میزبان دانشجومعلمان	
م ۱۵ ن۱	• توجیه معلمان راهنمای درس کارورزی	

جدول شمارهٔ۴۸: مفهوم بهبود برنامه ارزشیابی دانشگاه فرهنگیان

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۸ ن۲ م ۱۳ ن ۱	• آزمون‌ها و معیارهای سنجش دانشگاه فرهنگیان باید تغییر شکل پیدا کنند. • افزودن نظام بازخوردی و ارزشیابی کیفی دانشجومعلمان جهت شناخت بیشتر از خود	بهبود برنامه ارزشیابی دانشگاه فرهنگیان

جدول شمارهٔ۴۹: مفهوم برگزاری کارگاه ها و دوره‌های توانمندسازی دانشجویان

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری

م ۹ ن۲ م ۱۵ ن۶	• افزودن نظام بازخوردی و ارزشیابی کیفی دانشجومعلمان جهت شناخت بیشتر از خود • کارگاه‌های آموزشی به‌صورت تخصصی برگزار شود.	برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های توانمندسازی دانشجویان

جدول شمارۀ۵۰: مفهوم کاهش واحدهای تدریس ناکارامد

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۹ ن۴ م ۱۰ ن۲ م ۱۴ ن۷ م ۱۵ ن۵	• حذف محتواهای درسی غیرضروری • کم‌کردن از واحدهایی که از اهمیت بالایی برخوردار نیستند • حذف برخی از واحدهای درسی کم‌ضرورت • حذف واحدهای درسی تکراری	کاهش واحدهای تدریس ناکارآمد

جدول شمارۀ۵۱: مفهوم بازنگری شیوه اجرای برنامه کارورزی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۹ ن۷ م ۱۱ ن۳	• حذف واحدهای درسی تکراری • کارورزی به‌صورت تخصصی‌تر برگزار شود	بازنگری شیوه اجرای برنامه کارورزی

جدول شمارۀ۵۲: مفهوم آموزش سواد رسانه‌ای

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱۱ ن۶	• کارورزی به‌صورت تخصصی‌تر برگزار شود	**آموزش سواد رسانه‌ای**

جدول شمارۀ۵۳: مفهوم تأکید بر اموزش چندپایه در کارورزی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱۳ ن۳	• واحد کارورزی مدیریت کلاس چندپایه	تأکید بر آموزش چندپایه در کارورزی

جدول شمارۀ۵۴: مفهوم برنامه‌های تشویقی برای مدارس میزبان کارورزی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱۳ ن۵	• تشویق معلمان میزبان کارورزی	برنامه‌های تشویقی برای مدارس میزبان کارورزی

جدول شمارۀ ۵۵: مفهوم برنامه‌های تشویقی برای دانشجومعلمان جهت افزایش فعالیتهای پژوهشی

کد	کدهای باز مستخرج از متن مصاحبه	کد محوری
م ۱۴ ن ۱ م ۱۵ ن۹	• درس کارورزی به‌جای ترم‌های آخر در ترم‌های اول داشته باشیم.	برنامه‌های تشویقی برای دانشجومعلمان جهت افزایش فعالیت‌های پژوهشی

همان‌گونه که در جداول فوق مشاهده می‌شود، تعداد ۲۸ کد محوری مربوط به **راه‌کارهای بهبود برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان** از منظر نومعلمان احصا گردید.

در ادامه، پژوهشگر بر اساس اصل استقرا و با شناسایی تفاوت‌ها و شباهت‌های بین کدهای محوری که در مرحله قبل به‌دست‌آمده بودند، اقدام به کدگذاری گزینشی کرده است که شرح آن در جدول زیر آورده شده است:

جدول شمارهٔ۵۶: مقوله‌های اصلی مربوط به راه‌کارهای بهبود برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان

مقوله‌های کلیدی (کدهای گزینشی)	مفاهیم اصلی (کدهای محوری)
کیفیت‌افزایی سیستم آموزشی دانشگاه	کادر آموزشی توانمند و متخصص
	بهره‌گیری از اساتید متخصص و توانمند
	بهبود کیفیت سیستم آموزشی
	برگزاری دوره‌های توانمندسازی اساتید
	بهبود کیفیت تدریس اساتید
	برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های توانمندسازی دانشجویان
	آموزش سواد رسانه‌ای
رعایت اصول برنامه‌ریزی درسی در برنامهٔ آموزش دانشگاه	رعایت واحدهای پیش‌نیاز در برنامه‌ریزی درسی
	رعایت اصل نیازسنجی در برنامه‌ریزی درسی
	آموزش روش‌های نوین تعلیم‌وتربیت
	به‌روزرسانی منابع و محتوای درسی
	بهبود برنامه ارزشیابی دانشگاه فرهنگیان
تجربه‌محوری در برنامهٔ درسی دانشگاه	تأکید بر آموزش مهارت‌محور
	بازدیدها و گردش‌های علمی‌پژوهشی
	تأکید بر آموزش تجربه‌محور
	افزایش زمان واحدهای درسی عملی
	افزایش تکالیف درسی عملیاتی
	افزایش تعداد واحدهای درسی عملی
کارآمدسازی برنامهٔ درسی دانشگاه	تأکید بر آموزش کاربردی
	افزایش تکالیف درسی کاربردی
	برنامه‌ریزی برای اوقات تعطیلی دانشجومعلمان
	کاهش واحدهای تدریس ناکارآمد

بهبود برنامهٔ آموزش کارورزی از لحاظ کمی و کیفی	افزایش زمان برنامه کارورزی
	تقویت برنامه درسی کارورزی
	افزایش تعداد واحدهای درسی کارورزی
	برگزاری جلسات توجیهی در خصوص برنامه کارورزی
	بازنگری شیوه اجرای برنامه کارورزی
	تأکید بر آموزش چندپایه در کارورزی
	برنامه‌های تشویقی برای مدارس میزبان کارورزی
تئوری زدایی از برنامهٔ آموزش دانشگاه	کاهش تکالیف درسی تئوریک محور
پژوهش‌محوری برنامهٔ آموزش دانشگاه	تأکید بر آموزش پژوهش‌محور
	برنامه‌های تشویقی برای دانشجومعلمان جهت افزایش فعالیت‌های پژوهشی
تقویت زیرساخت‌های آموزشی دانشگاه	بهبود امکانات و تجهیزات آموزشی

داده‌های مندرج در جدول فوق بیانگر این است که هشت مقوله کلیدی شامل کیفیت‌افزایی سیستم آموزشی دانشگاه، رعایت اصول برنامه‌ریزی درسی در برنامهٔ آموزش دانشگاه، تجربه‌محوری در برنامهٔ درسی دانشگاه، کارآمدسازی برنامهٔ درسی دانشگاه، بهبود برنامهٔ آموزش کارورزی از لحاظ کمی و کیفی، تئوری‌زدایی از برنامهٔ آموزش دانشگاه، پژوهش‌محوری برنامهٔ آموزش دانشگاه و تقویت زیرساخت‌های آموزشی دانشگاه، راه‌کارهای بهبود برنامهٔ آموزش دانشگاه فرهنگیان هستند. دراین‌بین، پنج مؤلفه کیفیت‌افزایی سیستم، رعایت اصول برنامه‌ریزی درسی، تجربه‌محوری و کارآمدسازی برنامهٔ درسی دانشگاه و بهبود برنامهٔ آموزش کارورزی ازلحاظ کمی‌وکیفی، دارای بیشترین بسامد هستند و سایر مؤلفه‌ها در اولویت‌های بعدی جای می‌گیرند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش، به‌طورکلی دو سؤال اساسی را دنبال کردیم. در پاسخ به پرسش اول در خصوص آسیب‌های برنامهٔ آموزشی دانشگاه فرهنگیان، نه مقوله احصا گردید. در تبیین یافته‌های این پرسش، بایست گفت، اصل نیازسنجی و خصوصاً ارائهٔ واحدها بر اساس پیش‌نیاز در تنظیم محتوا و برنامه درسی رعایت نشده است. ناهمسانی‌هایی بین برنامه قصدشده و عملیاتی در دانشگاه به چشم می‌آید. برنامهٔ پنهان حاکم بر آموزش‌های دانشگاه نسبت به برنامهٔ درسی آشکار برجسته‌تر هستند؛ از متخصصان حوزهٔ برنامه‌ریزی درسی در تدوین برنامهٔ درسی به نحو احسن استفاده نشده است؛ واحدهای درسی مرتبط با حوزه روابط انسانی و نحوه تعامل در سازمان‌های آموزشی در برنامهٔ دوره کارشناسی دیده نمی‌شود؛ انعطاف و تغییرپذیری برنامه کم بوده و تمرکزگرایی شدیدی در این حوزه حاکم است؛ یکپارچگی بین بخش‌های مختلف برنامه کم بوده و توازن صحیحی بین دروس تئوری و عملی و تخصصی و عمومی به چشم نمی‌آید و مشارکت دانشجومعلمان در حوزه‌های مختلف عناصر برنامهٔ درسی اندک است. هم‌خوانی محتوای تدریس‌شده با سرفصل‌ها و اهداف هر درس مشخص نیست و برخی از دروس مازاد به نظر می‌رسد. هم در بحث نحوه آموزش و هم در حوزهٔ محتوایی با چالش عدم کاربردی‌بودن برنامهٔ درسی مواجه هستیم. به ویژگی‌ها، نیازها، انگیزه‌ها و روحیات دانشجومعلمان، آن‌طور که بایدوشاید

توجه نشده و در مواردی هم توقعات بی‌جا از ایشان وجود دارد. هم اساتید و هم دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی درسی دانشگاه به تولیدات جدید علمی وقوف لازم را ندارند؛ آموزش‌های مربوط به روش‌های نوین تدریس و نحوۀ کار در کلاس‌های چندپایه، آن‌طور که باید، صورت نمی‌پذیرد؛ دانش و تخصص برخی از اساتید به‌روز نبوده و نحوه تعاملات و پویایی در فضای آموزشی کم‌رنگ هست و همچنین به فرایند ارزشیابی کیفی و تکوینی در جریان آموزش توجه حداقلی وجود دارد. تناسب زیرساخت‌های دانشگاهی با شأن و جایگاه معلمی وجود ندارد. کتاب‌های تخصصی و منابع به‌روز متناسب با سرفصل‌های جدید برنامه درسی دانشگاه نگارش و تدوین نشده‌اند و بیشتر منابع مورداستفاده اساتید، قدیمی و ناکارآمد است؛ خیلی از واحدها همپوشی دارند و سرفصل‌ها در برخی از دروس تکراری هستند. درمجموع، واحدهای درسی مربوط به روش تدریس کم بوده و به‌لحاظ محتوایی، روش‌های جدید به دانشجومعلمان آموزش داده نمی‌شود. امکانات کافی مثل آزمایشگاه، کتابخانۀ به‌روز، کلاس‌های مجهز، سالن مجهز، وسایل آموزشی و کمک‌آموزشی مختص هر رشته وجود ندارد. برخی از واحدهای درسی، کارایی لازم نداشته، کلی‌گویی بر آموزش جزئیات و مطالب تخصصی اولویت داشته، در مواردی اخلاق حرفه‌ای از سوی اساتید رعایت نشده و خیلی از آموزش‌ها اساس کارا نبوده و در میدان عمل کلاس درس قابل‌استفاده نیستند. تأکید زیادی بر آموزش مطالب صرفاً تئوریک و جزوه گویی از سوی اساتید وجود داشته، بیشتر دروس به‌صورت تئوری تدریس می‌شود و از جنبۀ عملی و مهارتی خبر چندانی نیست. ازیک‌طرف تعداد واحدهای درسی کارورزی و از طرف دیگر زمان ارائه برنامه کارورزی در طول هفته در مجموع کم بوده، همچنین زمان ارائه کارورزی از ترم پنجم دیر است. در اجرای برنامه کارورزی در مدارس هم با چالش‌های اساسی ازجمله عدم همکاری مدارس میزبان از مدیر گرفته تا معلم راهنما مواجه هستیم. واحدهای درسی عملی و کارگاهی از نظر کمیت و کیفیت در سطح نامطلوبی بوده، فعالیت‌های عملی در هنگام ارائه مباحث نظری اندک و فرصت کمی در اختیار دانشجو جهت انجام کارهای عملی بوده است. همچنین کمبود تکالیف درسی عملی و نبود بازدیدهای علمی‌پژوهشی به چشم می‌آید. به ساحت‌های شش‌گانه سند تحول بنیادین در حوزه برنامه عملیاتی در جریان آموزش دانشگاه، کم‌توجهی شده و عوامل انگیزشی در حوزه‌های مختلف آموزشی، پژوهشی و فرهنگی برای دانشجویان واقعاً ناچیز است.

در خصوص تطبیق و مستندنمودن نتایج این پرسش پژوهش با پژوهش‌های انجام‌گرفته در حوزۀ برنامۀ درسی دانشگاه فرهنگیان می‌توان گفت، این بخش از نتایج پژوهش حاضر مبنی بر وجود ناهمسانی‌هایی بین برنامه قصدشده و عملیاتی در دانشگاه در حوزه رشتۀ علوم تربیتی، با پژوهش خسروی (Khosravi, 2019) که وضعیت قصد شدۀ برنامه رشته آموزش ابتدایی را موردبررسی قرار داده است، هم‌راستا هست. هر دو پژوهش، بر عدم همخوانی این دو برنامه تأکید دارند که لازم است، با درنظرگرفتن مسائل حوزۀ اجرایی برنامۀ درسی و همچنین کاربردی‌نمودن برنامه، این آسیب‌ها به‌نوعی ترمیم گردد. همچنین نتایج این پژوهش در ارتباط با وجود آسیب‌های حوزۀ برنامه‌ریزی، محتوایی، کاربرد،روان‌شناختیی، آموزشی و زیرساختی با نتایج پژوهش‌های خروشی و همکاران (۱۳۹۹)، آقاحسینی و همکاران (۱۳۹۸)، امینی و همکاران (۱۳۹۸)، صفرنواده (۱۳۹۸)، سلیمی و همکاران (۱۳۹۷) و زارع صفت (۱۳۹۶) که به ترتیب بر وجود مشکلات در حوزۀ اجرایی برنامۀ درسی، چالش‌های حوزۀ برنامه‌ریزی، وجود اشکالاتی در حوزۀ آموزش و مهارت‌های تدریس، احصاء آسیب‌های برنامۀ درسی از دید دانشجویان و تبیین مسائل حوزۀ عملی و محتوایی و نگرشی برنامه، تأکید داشته‌اند، مطابقت دارد. به‌علاوه یافته‌های این نوشتار، با سایر پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه برنامۀ درسی منافاتی ندارد.

در پاسخ به پرسش دوم در خصوص راه‌کارهای بهبود برنامۀ آموزش دانشگاه فرهنگیان، هشت مقوله احصا شد. در تبیین یافته‌های پرسش دوم می‌توان گفت، واحدهای بدون کاربرد که اضافی به نظر می‌رسد، حذف شده و برمیزان کارایی محتوا و روش‌های برنامۀ درسی درجهت پوشش‌دادن نیازها و اهداف این برنامه افزوده شود و بین دروس تئوری و عملی تناسب ایجاد گردد. کیفی و تخصصی‌سازی برنامۀ درسی در حوزه‌ها و عناصر مختلف در دستور کار قرار گرفته، آموزش روش‌های نوین تدریس و یاددهی یادگیری موردتوجه واقع شده، از اساتید مبتکر و متخصص بهره برده شده و برنامه‌ریزی زمانی و توالی مناسب ارائه دروس مورد بازاندیشی واقع شود. تحقق مطلوب اهداف برنامۀ درسی، بهره‌گیری از ارزشیابی تکوینی

و مستمر و ارزیابی پیامدهای برنامهٔ درسی عملیاتی، برمبنای برنامه قصدشده، پیگیری شود و بازسازی مداوم و دوره‌ای برنامهٔ درسی و بازبینی برنامهٔ درسی علوم تربیتی بر اساس سند تحول بنیادین در عمل دنبال شود. در درجه اول کادر آموزشی قوی از معاونت آموزشی گرفته تا کارشناسان و گروه‌های آموزشی کاردان در دانشگاه به‌کار گرفته شود. همچنین بکارگیری اساتید باتجربه و بادانش، بامهارت، خلاق و پویا و متخصص یک رکن اساسی در این راستا است. برگزاری دوره‌های توانمندسازی برای اساتید و دانشجویان و بهبود کیفیت تدریس از سوی اساتید و افزایش سخت‌گیری‌های آموزشی و محقق‌شدن معیارهای کیفیت‌بخشی درکنار بالابردن سوادرسانه‌ای دانشجویان، از سایر شاخص‌های کیفیت‌افزایی محسوب می‌شود. ابتدا واحدهای پیش‌نیاز در برنامه‌ریزی درسی لحاظ گردد؛ اهداف و محتوای گنجانده‌شده در سرفصل‌های دروس، بر اساس اصل نیازسنجی احصا و در برنامه درج شود. به روش‌های نوین تدریس بیش‌ازپیش پرداخته شده و به طور مهارتی با دانشجویان کار شود. منابع و محتوای درسی به‌طورجدی مورد بازنگری و برمبنای علم روز دنیا به‌روزرسانی گردد. هم‌چنین شیوه ارزشیابی از فرایند گزینش، تحصیل و فارغ‌التحصیلی بازبینی گردد. بر آموزش مهارت‌های معلمی به طور ویژه کار شده و زمان واحدهای درسی عملی به طور ملموسی بیشتر شود. بر بازدیدهای علمی بیشتر تأکید شده و فعالیتهای تجربی در برنامه عملیاتی دانشگاه با بیشترین میزان ممکن رواج یابد. به طور خلاصه از محتوای تئوری تاحدممکن کاسته شده و کارهای تجربی و مهارت‌محور توسعه یابد. همچنین افزایش تکالیف درسی عملیاتی و تعداد واحدهای درسی عملی بطورجد دنبال شود. آموزه‌های دانشگاهی بگونه ای انتقال یابد که در کلاس واقعی درس قابل‌استفاده باشد و در موقعیت‌های مختلف تدریس قابل‌اجرا باشد. افزایش تکالیف درسی کاربردی و کاهش محسوس واحدهای تئوری در دستورکار قرار گیرد. همچنین برای اوقات فاغت دانشجویان پروژه‌های درسی کارآمد و خلاقانه طراحی و اجرا گردد. در ابتدا زمان اجرای برنامه کارورزی نزدیک به دوبرابر افزایش یابد؛ به طوریکه از همان ترم‌های اولیه و در دو روز این برنامه برای دانشجویان اجرا گردد. لازمه این امر افزایش واحدهای درس کارورزی به بیش از دوبرابر است. در خصوص مدارس میزبان برنامه کارورزی نیز لازم است با برگزاری جلسات توجیهی برای کادر مدیریتی و آموزشی مدارس، تعریف نقش دقیقی از اعضای حاضر در مدرسه میزبان صورت گرفته و با ایجاد یک فضای تعاملی، زمینه دستیابی به اهداف غایی برنامه کارورزی محقق گردد. همچنین یک برنامه تشویقی اساسی هم برای کادر مدرسه میزبان و هم برای دانشجویان موفق و ساعی در برنامه کارورزی تعریف و اجرا گردد. یکی از موارد مغفول در برنامه کارورزی دانشگاه، برگزارنشدن این برنامه در کلاس‌های چندپایه هست که بایست در حد مقدور برطرف گردد. تئوری‌زدایی از برنامهٔ آموزش دانشگاه بیانگر این است که تکالیف درسی تئوریک‌محور تاحدممکن از برنامهٔ آموزش دانشگاه کم شود و تکالیف مهارت‌محور و خلاقانه جایگزین شود. ضمن ارائه‌ی برنامه‌های تشویقی برای دانشجومعلمان جهت افزایش فعالیت‌های پژوهشی، اساسا آموزش‌های دانشگاه به‌سمت پژوهش‌محوری و انجام تکالیف و پروژه‌های تحقیقاتی پیش رود و امکانات و تجهیزات آموزشی، از تجهیزات الکترونیکی کلاس درس گرفته تا امکانات کتابخانه، کارگاه و آزمایشگاه و تجهیزات ورزشی، تاحدممکن توسعه و تقویت گردد.

در خصوص تطبیق و مستندنمودن نتایج این پژوهش با پژوهش‌های انجام‌گرفته در حوزهٔ برنامهٔ درسی دانشگاه فرهنگیان می‌توان گفت، نتایج این پژوهش در خصوص بازسازی مداوم و دوره‌ای برنامهٔ درسی با یافته‌های پژوهش کاظمی (۱۴۰۲)، ادیب‌منش (۱۴۰۱)، شهبازی و همکاران (۱۴۰۱)، کیانی و بهزادی (۱۴۰۰)، ادیب‌منش (۱۳۹۹)، احمدزاده (۱۳۹۸) و یاسینی و پناه (۱۳۹۸) که همگی بر لزوم بازنگری و بازنویسی برنامهٔ درسی بر مبنای یافته‌های علمی و الگوهای جدید حوزهٔ برنامه‌ریزی تأکید داشتند، هم‌خوانی دارد. پژوهش در خصوص کیفیت‌افزایی سیستم آموزشی دانشگاه با یافته‌های پژوهش یارمحمدیان و همکاران (۱۳۹۹)، عطاران و همکاران (۱۳۹۹)، تلخابی و همکاران (۱۳۹۸) و هزاوه و همکاران (۱۳۹۵) که همگی بر بهبود سیستم آموزشی برنامهٔ درسی تأکید داشتند، هم‌خوانی دارد. به‌علاوه یافته‌های این نوشتار، با سایر پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه برنامهٔ درسی منافاتی ندارد.

پیرو یافته‌های مربوط به پرسش اول پیشنهاد می‌گردد، ناهمسانی‌های بین برنامهٔ قصدشده و عملیاتی در دانشگاه مرتفع

شود. برنامه آشکار حاکم بر آموزش‌های دانشگاه نسبت به برنامهٔ درسی پنهان رشتهٔ علوم تربیتی برجسته‌تر شود؛ از متخصصان حوزهٔ برنامه‌ریزی درسی در تدوین برنامهٔ علوم تربیتی به نحو احسن استفاده شود؛ واحدهای درسی مرتبط با حوزهٔ روابط انسانی و نحوه تعامل در سازمان‌های آموزشی در برنامهٔ دوره کارشناسی گنجانده شود؛ انعطاف و تغییرپذیری برنامه زیاد شده و تمرکزگرایی در این حوزه کم شود؛ یک‌پارچگی بین بخش‌های مختلف برنامه زیاد شده و توازن صحیحی بین دروس تئوری و عملی و تخصصی و عمومی ایجاد شود و مشارکت دانشجومعلمان در حوزه‌های مختلف عناصر برنامهٔ درسی بیشتر شود. هم‌خوانی محتوای تدریس‌شده با سرفصل‌ها و اهداف هر درس بیشتر شود و برخی از دروس که مازاد هستند، حذف شود. هم در بحث نحوهٔ آموزش و هم در حوزهٔ محتوایی، بر اصل کاربردی‌بودن تأکید شود. به ویژگی‌ها، نیازها، انگیزه‌ها و روحیات دانشجومعلمان، آن‌طور که بایدوشاید، توجه شود. هم اساتید و هم دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی درسی دانشگاه به تولیدات جدید علمی وقوف لازم را داشته باشند؛ آموزش‌های مربوط به روش‌های نوین تدریس و نحوهٔ کار در کلاس‌های چندپایه، آن‌طور که باید، صورت پذیرد؛ دانش و تخصص اساتید به‌روز شده و نحوهٔ تعاملات و پویایی در فضای آموزشی، پررنگ شود و همچنین به فرایند ارزشیابی کیفی و تکوینی در جریان آموزش توجه حداکثری شود. فرایند یاددهی و یادگیری به شیوه فراگیرمحور و دوطرفه صورت پذیرد، آموزش دروس عملی به‌گونه‌ای که دانشجویان عملاً تکالیف و تمرین‌هایی را انجام دهند، اتفاق بیفتد، در ایجاد فضای پرسش‌وپاسخ چندسویه و رواج تعاملات و بحث‌های علمی- آموزشی، همچنین رفع مشکلات و بدفهمی‌های دانشجویان و بهره‌گیری از روش‌های متنوع و خلاق و افزودن به جذابیت فرایند تدریس برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات لازم صورت پذیرد. زمان برنامهٔ کلاسی علوم تربیتی و همچنین میزان زمانی‌که بایست برای آموزش یک واحد درسی در نظر گرفته شود، اصلاح شود و نهایتاً بر جذابیت کلاس‌های علوم تربیتی افزوده شود. ارائهٔ واحدها بر اساس پیش‌نیاز در تنظیم محتوا و برنامه درسی رعایت شود؛ کتاب‌های تخصصی و منابع به‌روز متناسب با سرفصل‌های جدید برنامه درسی دانشگاه نگارش و تدوین شوند و منابع درسی به‌روز گردد. برخی از واحدهای درسی حذف و سرفصل‌های تکراری حذف شود؛ واحدهای درسی مربوط به روش تدریس افزایش‌یافته و به لحاظ محتوایی، روش‌های جدید به دانشجومعلمان آموزش داده شود؛ کمبود نیروی انسانی در حوزه اساتید جبران شود. امکانات کافی مثل آزمایشگاه، کتابخانهٔ به‌روز، کلاس‌های مجهز، سالن مجهز، وسایل آموزشی و کمک‌آموزشی مختص هر رشته تهیه شود. آموزش‌ها، کاربردی و جنبه عملی و مهارتی دروس بیشتر شود. تعداد واحدهای درسی کارورزی و زمان ارائه برنامه کارورزی در طول هفته افزایش‌یافته، همچنین زمان ارائه کارورزی از ترم پنجم به ترم اول یا دوم تغییر یابد. واحدهای درسی عملی و کارگاهی از نظر کمیت و کیفیت بهبودیافته، فعالیت‌های عملی در هنگام ارائه مباحث نظری زیاد شده و فرصت بیشتری در اختیار دانشجو جهت انجام کارهای عملی قرار گیرد.

در خصوص پرسش دوم، پیشنهاد می‌شود که به ویژگی‌ها و نیازهای خاص دانشجومعلمان توجه کافی شود؛ اهداف برنامهٔ درسی، روشن‌سازی شده و تجارب موفق معلمی در اختیار ایشان قرار گیرد. همچنین محتوای برنامهٔ درسی با نیازهای واقعی شغلی دانشجومعلمان انطباق اساسی یابد. واحدهای بدون کاربرد که اضافی به نظر می‌رسد، حذف شده و بر میزان کارایی محتوا و روش‌های برنامهٔ درسی در جهت پوشش‌دادن نیازها و اهداف این برنامه افزوده شود و بین دروس تئوری و عملی تناسب ایجاد گردد. واحد روابط انسانی در سازمان‌های آموزشی اضافه گردیده و فضای تعاملی و مشارکتی در آموزش به وجود آید؛ ایجاد جو شاد و تعاملی در حوزه آموزش، در دستور کار قرار گیرد. امکانات و تجهیزات موردنیاز حرفهٔ معلمی در سطح دانشگاه، فراهم آمده، مشکلات حوزهٔ اجرای برنامهٔ درسی مرتفع، با تامین امکانات موردنیاز در حوزه سخت و نرم‌افزاری، یک تناسب منطقی بین تعداد دانشجو و استاد در طراز دانشگاه فرهنگیان ایجاد شود. کیفی و تخصصی‌سازی برنامهٔ درسی در حوزه‌ها و عناصر مختلف در دستور کار قرار گرفته، آموزش روش‌های نوین تدریس و یاددهی یادگیری موردتوجه واقع شده، از اساتید مبتکر و متخصص بهره برده شده و برنامه‌ریزی زمانی و توالی مناسب ارائه دروس مورد بازاندیشی واقع شود. پیگیری تحقق مطلوب اهداف برنامهٔ درسی، بهره‌گیری از ارزشیابی تکوینی و مستمر و ارزیابی پیامدهای برنامهٔ درسی عملیاتی بر مبنای برنامهٔ قصدشده، پیگیری شود و بازسازی مداوم و دوره‌ای

برنامهٔ درسی و بازبینی برنامهٔ درسی علوم تربیتی بر اساس سند تحول بنیادین، در عمل دنبال شود. امکاناتی برای انجام کارهای عملی و طراحی تمرین و پروژه در فضای آموزشی گروه علوم تربیتی ایجاد شود، از روش‌های تدریس یادگیرنده‌محور و مبتنی بر تعامل و مشارکت دانشجویان بهره برده شود، از فیلم‌ها و اسلایدها و فایل‌های چندرسانه‌ای جهت جذابیت و بهبود کیفیت آموزش استفاده شده، اساتید محتواها و فایل‌های مناسب و کاربردی و معناداری را جهت استفادهٔ هرچه بیشتر دانشجویان ایجاد کرده، سیستم تعاملی چندسویه تقویت شده و تقویت روش‌های آموزشی و تهیه محتوای الکترونیکی در دستور کار قرار اساتید قرار گیرد. لزوم برگزاری کلاس‌های رفع اشکال در فضای علوم تربیتی، پاسخ‌گویی به‌موقع به دانشجویانی که به هر نحوی با مشکل مواجه می‌شوند و تقویت روحیه انتقادپذیری از سوی اساتید، مسئولان دانشگاه، کارشناسان ذی‌ربط و دانشجویان، برگزاری دوره‌های آموزشی و تهیه فایل‌های آموزشی مرتبط در خصوص چگونگی بهره‌گیری از امکانات موردتوجه قرار گیرد. ایجاد جو شاد و تعاملی در حوزه آموزش، در دستور کار قرار گیرد. امکانات و تجهیزات موردنیاز حرفهٔ معلمی در سطح دانشگاه، فراهم آمده، مشکلات حوزهٔ اجرای برنامهٔ درسی مرتفع، با تامین امکانات موردنیاز در حوزه سخت و نرم‌افزاری، یک تناسب منطقی بین تعداد دانشجو و استاد در طراز دانشگاه فرهنگیان ایجاد شود. کیفی و تخصصی‌سازی برنامهٔ درسی در حوزه‌ها و عناصر مختلف در دستور کار قرار گرفته، آموزش روش‌های نوین تدریس و یاددهی یادگیری موردتوجه واقع شده، از اساتید مبتکر و متخصص بهره برده‌شده و برنامه‌ریزی زمانی و توالی مناسب ارائه دروس مورد بازاندیشی واقع شود.

یکی از محدودیت‌های پژوهش، دسترسی به منابع دست اولی است که موردنظر پژوهشگر بوده که در کتابخانه‌ها و سایت های داخل کشور به اندازهٔ کافی موجود نیست. محدودیت دیگر، کمبود محققان و به‌تبع آن پژوهش‌های برجسته‌ای که بر روی این موضوع پژوهش کرده‌اند، بوده است که می‌توانست کمک زیادی به‌ویژه در اعتمادپذیری روش و یافته‌های پژوهش کند. دیگر محدودیت، باتوجه‌به ماهیت پژوهش کیفی، به دامنه انتقال‌پذیری یافته‌های پژوهش مربوط می‌شود؛ لذا پیشنهاد می‌گردد، یافته‌های این پژوهش صرفاً به موقعیت‌های مشابه با پژوهش پیش‌رو، عمومیت داده شود و از تعمیم کلی یافته‌ها اجتناب گردد.

تعارض منافع

«هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است»

منابع

احمدزاده، صادق (۱۳۹۸). بررسی مباحث برنامه‌ریزی درسی در آموزش‌وپرورش، *آموزشی و پژوهشی اورمزد*، ۲(۴۶)، ۲-۱۸

ادیب منش، مرزبان (۱۴۰۱). تحلیل کیفی برنامه درسی بازنگری شده رشته علوم تربیتی (آموزش ابتدایی) دانشگاه فرهنگیان. *مطالعات سیاستگذاری تربیت معلم*. ۵(۲)، ۶۱-۷۷

ادیب‌منش، مرزبان (۱۳۹۹). امکان‌سنجی اجرای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه‌محور در دانشگاه فرهنگیان، *آموزش‌پژوهی*، ۶(۲۶)، ۷۵-۸۸.

آقا حسینی، تقی؛ اسماعیلی جلال آبادی، زهرا؛ کلباسی، افسانه (۱۳۹۸). تحلیل محتوای برنامه درسی دوره کارشناسی پیوسته رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان از نظر توجه به مؤلفه های حرفه ای گرایی. *مطالعات تربیتی و آموزشی دانشگاه فرهنگیان*، ۲۲، ۱۲۴-۱۴۷

امینی، محمد؛ سبکتکین، مریم؛ رحیمی، حمید؛ کیانی، مسعود (۱۳۹۹). ارزیابی ویژگی‌های کاریزماتیک اساتید و نقش آن در برنامه درسی تجربی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان. *علوم تربیتی از دیدگاه اسلام*، ۱۴، ۲۰۳-۲۲۱.

خروشی، پوران؛ نصر اصفهانی، احمدرضا؛ میرشاه جعفری، ابراهیم (۱۳۹۶). مدل ارزیابی مفهومی شایستگی‌های مورد انتظار از دانشجو معلمان در برنامه درسی تربیت معلم مبتنی بر شایستگی. *مطالعات برنامه درسی*، ۴۴-۵۰، ۵۰

خسروی، محبوبه؛ قدری، مصطفی؛ صادقی، علیرضا، کوشکی، فتح الله (۱۳۹۹). بررسی وضعیت فعلی برنامه درسی مورد نظر آموزش ابتدایی از منظر دانش فناوری. *فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، ۴۰، ۴۵-۶۵.

داودی، آذر؛ آرایی، نرگس؛ یوسفی، علی رضا (۱۳۹۳). تبیین پدیدارشناختی اصول برنامه درسی «تجربه تدریس» (کارورزی) در دانشگاه فرهنگیان. *نظریه و عمل در برنامه درسی*. ۶(۳)، ۵-۲۸

سفرنواده، دکتر مریم؛ موسی‌پور، دکتر نعمت‌الله؛ ازهاری، محبوبه؛ محمد شفیعی، عبدالسعید (۲۰۱۸). تجربه زیسته دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان از برنامه جدید کارآموزی تربیت معلم ایران. *مطالعات برنامه درسی آموزش عالی*. ۱۹. ۱۴۹-۱۶۹

عطاران، عاطفه؛ موسی پور، نعمت اله؛ عطاران، محمد؛ حسینی خواه، علی (۱۳۹۸). طراحی و اعتبارسنجی الگوی بازنگری برنامه درسی تربیت معلم در ایران. *پژوهش در برنامه‌ریزی درسی* ۶۱، ۱۴-۳۳

کاظمی، صدیقه (۱۴۰۲). ارزیابی کیفیت اجرای برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان در دوران کرونا از دیدگاه دانشجو معلمان. *آموزش و پژوهش*، ۳۳، ۳۶-۴۷.

کشتی آرای، نرگس، رحمانی جهانبخشی (۱۳۹۸). آسیب‌شناسی دانشگاه فرهنگیان با تأکید بر فرایند تدریس از دیدگاه دانشجویان (استان اصفهان)، *ضعفهای مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی*، ۱۰(۹۸)، ۱۴۲-۱۵۲.

کیانی، عمران، نجفی بهزادی، نجمه (۱۴۰۰). نقش برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان در توسعه صلاحیت و ویژگی‌های موردنیاز معلمان، *مطالعات روانشناسی و امور تربیتی*، ۷(۱)، ۵۱۴ – ۵۳۰.

محمدی، محمود (۱۴۰۱). بررسی تجربیات دانشجویان آموزش جغرافیا از برنامه درسی آموزش جغرافیا در پردیس دانشگاه فرهنگیان امیرکبیر. *پژوهش در آموزش مطالعات اجتماعی*. ۴(۴)، ۹۷-۱۰۹

محمدی، نشمین؛ خاکباز، عظیمه سادات. (۱۴۰۰). بررسی برنامه درسی تجربه شده توسط دانشجویان سال آخر برنامه درسی در دانشگاه بوعلی سینا، *پژوهش در برنامه‌ریزی درسی*، ۲(۴۲)، ۱۱-۱۳۴

مهدوی هزاوه، منصوره؛ ملکی، حسن؛ مهرمحمدی، محمود؛ عباسپور، عباس (۱۳۹۵). برنامه درسی تربیت معلم ابتدایی: ارائه مدلی در راستای سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش. مجله پژوهش در تربیت معلم، ۱، ۴۷-۷۴

مهرمحمدی، محمود (۱۳۹۷). برنامه درسی (نظرگاه‌ها، رویکردها و چشم‌اندازها)، تهران: انتشارات سمت.

یاسینی، علی، پناه، امین (۱۳۹۸). سنجش و ارزیابی کیفیت برنامهٔ درسی و توسعه نو معلمان با استفاده از مدل تجزیه و تحلیل اهمیت - عملکرد ((Ipa، *مدیریت بر آموزش سازمان ها*، ۸(۱)، ۲۸۹ - ۳۲۵.

References

Adib Manesh, Marzban (1401). Qualitative analysis of the revised curriculum of the field of educational sciences (primary education) of Farhangian University. *Quarterly Journal of Teacher Training Policy Studies*. 5(2), 61-77 [In Persian]

Adibmanesh, Marzban, (2019). Feasibility of implementing university-oriented curriculum planning in Farhangian University, *Education Journal*, 6(26), 75-88. [In Persian]

Agha Hosseini, Taghi; Ismaili Jalalabadi, Zahra; Kolbasi, Afsana (2019). Analysis of the content of the curriculum of the continuing bachelor's course in the field of elementary education of Farhangian University in terms of paying attention to the components of professionalism. *Journal of Educational and Educational Studies of Farhangian University*, 22, 124-147 [In Persian]

Ahmadzadeh, Sadiq, (2018). Examination of lesson planning issues in education, *Ormazd Education and Research Quarterly*, 2(46), 2-18 [In Persian]

Amini, Mohammad; Sabkatkin, Maryam; Rahimi, Hamid; Kayani, Massoud (2019). Evaluation of the charismatic characteristics of professors and its role in the experienced curriculum

of Farhangian University students. *Journal of Educational Sciences from the perspective of Islam*, 14, 203-221. [In Persian]

Attaran, Atefeh; Musa Pour, Nemat Elah; Attaran, Mohammad; Hosseinikhah, Ali (2018). Designing and validating the revision model of the teacher training curriculum in Iran. *Journal of Research in Curriculum Planning* 61, 14-33 [In Persian]

Davodi, Azar; Arai ship, Narges; Yousefi, Ali Reza (2014). Phenomenological explanation of the principles of the "teaching experience" (internship) curriculum at Farhangian University. *Quarterly journal of theory and practice in the curriculum*. 6(3), 5-28 [In Persian]

Glatthorn, A. A.; Boschee, F. A.; Whitehead, B. M. & Boschee, B. F. (2021). Curric- ulum Leadership: Strategies for Development and Implementation. (Third eb). **Thousand Oaks, CA: Sage Publications**

Kazemi, Siddiqa (1402). Evaluation of the quality of implementation of Farhangian University curriculum in the era of Corona from the perspective of student teachers. *Journal of Education and Research*, 33, 36-47. [In Persian]

Keshti Arai, Narges, Rahmani Jahanbakhshi, (98). Pathology of Farhangian University with emphasis on the teaching process from the students' point of view (Isfahan province), *Weaknesses of the Center for Studies and Development of Medical Sciences Education*, 10th year, 98, 142-152. [In Persian]

Khorushi, Puran; Nasr Isfahani, Ahmad Reza; Mirshah Jafari, Ibrahim (2017). Conceptual evaluation model of competencies expected from student teachers in competency-based teacher education curriculum. *Journal of Curriculum Studies*, 44-50, 50 [In Persian]

Khosravi, Mahbobe; Kadri, Mustafa; Sadeghi, Alireza, Koshki, Fathullah (2019). Examining the current status of the intended curriculum of primary education from the perspective of technological knowledge. *Journal of information and communication technology in educational sciences*, 40, 45-65.

Khrushi, Puran; distress, cry; Ghorbani, Somia (2019). Examining the problems and problems of the internship course from the teachers of Farhangian University (case study: Farhangian University of Isfahan). *Journal of Research in Teacher Education*, 5, 13-27. [In Persian]

Kiani, Imran, Najafi Behzadi, Najmeh, (1400). The role of the curriculum of Farhangian University in developing the qualifications and required characteristics of teachers, *Journal of Psychology and Educational Affairs*, 7(1), 514-530. [In Persian]

Mahdavi Hezaveh, Mansoura; Maleki, Hassan; Mehromhammadi, Mahmoud; Abbaspour, Abbas (2016). Primary teacher training curriculum: presenting a model in line with the document of the fundamental transformation of the education system. *Journal of Research in Teacher Education*, 1, 47-74 [In Persian]

Maykut. P. and Morehouse, R. (1994). Beginning Qualitative Research. London: The Falmer press

Mehr Mohammadi, Mahmoud (2012). Teacher training curriculum and its collaborative implementation model; Transformational strategy for teacher training in Iran. *Journal of Theory and Practice in Curriculum*, (1) 1,5-26. [In Persian]

Mehr Mohammadi, Mahmoud (2017). Curriculum book (points of view, procedures and perspectives), Tehran: Organization for Studying and Compiling Humanities Books of Universities (Samt). [In Persian]

Mohammadi, Mahmoud (1401). Examining the experiences of geography education students from the geography education curriculum in Amirkabir Farhangian University campus. *Quarterly Journal of Research in Social Studies Education*. 4(4), 97-109 [In Persian]

Mohammadi, Nashmin; Khakbaz, Azima Sadat. (1400). Examining the curriculum experienced by senior curriculum students at Bo Ali Sina University, *Journal of Research in Curriculum Planning*, 2(42), 11-134 [In Persian]

Safarnavadeh, Dr. Maryam; Musipour, Dr. Nematullah; Azhari, Mehbooba; Mohammad Shafiei, Abdul Saeed (2018). The lived experience of Farhangian University student teachers from the new Iran teacher training internship program. *Higher Education Curriculum Studies Quarterly*. 19. 149-169 [In Persian]

Salimi, Jamal; Saed Mochshi, Lotf Elah; Abdi, Arash (2017). Analyzing the situation of Farhangian University according to the lived experiences of students and teachers; A mixed study. *Journal of Curriculum Research*. 2(8) 98-144 [In Persian]

Shahbazi, Shahram et al. (1401) Validation of the curriculum of intercultural competencies of students and teachers in Farhangian University. *Jundi Shapur Educational Development Quarterly*. 13(1), 235-246 [In Persian]

Talkhabi, Mahmoud; Salehi, Keyvan; Qasimpour Khoshroudi, Erfane; Dehghani, Marzieh (2018). Explaining the components of the teacher training curriculum based on the theory of situational cognition. *New Journal of Cognitive Sciences*, 84, 59-73. [In Persian]

Waks, J. L. (2022). Donald Schon's Philosophy of Design and Design Education. *International Journal of Technology and Design Education* 11, 37–51

Wilson, L. O. (2019). Instructional-design/types-of- curriculum/. Retrieved from The Second Principle: https://thesecondprinciple.com/instructional-design/ types-of-curriculum/

Yarmohamedian, Mohammad Hossein; Bavakhani, Azadeh; Keshti Arai, Narges (2019). Representation of professors' lived experiences in the revision publication. Research *Quarterly in Curriculum Systems*, 50, 83-93. [In Persian]

Yasini, Ali, Panah, Amin, (2018). Measuring and evaluating the quality of the curriculum and the new development of teachers using the importance-performance analysis (IPA) model, *Journal of Organizational Education Management*, 8(1), 289-325. [In Persian]